

Nutí tedy sama sebe, aby se vzchopila. Marně. Emoce, které ji zaplavují pokaždé, když spatří pana de Nemours, nebo při pouhé zmínce jeho jména, jsou selháním její vůle. Vždy se proti své vůli a, aniž by to bylo jejím záměrem, prozradí a dopustí se činů, kterými se zavazuje. Jasnozřivost, jakou oplývá, jí není žádnou záchranou. Madame de Chartres si všimne této náklonnosti, ale onemocní smrtelnou chorobou. Matka přizve dceru ke svému loži: „Jste na pokraji záhuby“, povídá. A poté, co jí připomene povinnosti vůči manželovi a vůči sama sobě, uchyluje se do blízkosti a pod záštitu své vlastní dcery. Znenadání její autorita ustoupí pomíjivosti a ona vloží svůj nesmrtelný život do rukou kněžny de Clèves: „Kdyby vás jen jiné důvody jak ctnost a povinnost mohly přinutit k tomu, co bych si přála, řekla bych vám, že pokud by dokázalo něco zkazit štěstí, ve které doufám na cestě z tohoto světa, bylo by to spatřit vás klesnout jako jiné ženy.“ To jsou poslední slova Madame de Chartres. Madame de Clèves je jimi otřesena. Nemusí věřit na posmrtný život, aby pocítila povinnost vůči zesnulé a jak sleduje se zarmoucenou prozíravostí, že je neustále přemáhána a ovládána svou náklonností, učiní neobvyklé rozhodnutí.

Vydá se, *svěří se* svému manželovi tím, že mu prozradí, že je zamilovaná do jiného muže: „Je pravdou, že mám důvody k tomu, abych se vzdálila od dvora a že se chci vyhnout nástrahám, v jakých se ocitají lidé mého věku. Nikdy jsem nedala najevo sebemenší známku slabosti a ani bych se nestrchovala, že k tomu dojde, pokud byste mi umožnil opustit dvůr, nebo kdybych měla alespoň Madame de Chartres, která by na nade mnou bděla. Ať už je toto moje rozhodnutí *sebe* nebezpečnější, dospěla jsem k němu s radostí, abych mohla být i nadále hodna toho zůstat vaší. Prosím vás o tisícero odpuštění, pokud se vám mé pocity přičí, alespoň se vám nikdy nezprotiví mé skutky. Uvažte, že je třeba chovat více přízně a úcty k manželovi, než kdy dříve, abych takto mohla jednat. Doprovázejte mě, mějte nade mnou slitování a milujte mě i nadále, pokud můžete.“ Tato scéna na konci románu každého ohromila. Rozpoutala dokonce skandál. Diskutovalo se o ní v salonech. A francouzský časopis *Mercurie Galant* spustil velkou anketu, jakýsi druh průzkumu mínění redigovaný rozvláčným ředitelem Donneauem de Visé: „Ptám se, zda se má ctnostná žena, která chová svého manžela, naprosto čestného muže, ve veškeré úctě a která se nenechá porazit pro milence, jehož nespoutanou vášně se snaží všemi možnými způsoby potlačit, ptám se, pravím, pokud se tato žena chce uchýlit na místo, kde by nebyla vystavena zrakům tohoto milence, o kterém ví, že ji miluje, ale aniž by věděl, že je i on milován jí a bez možnosti přimět manžela, aby souhlasil s tímto přesunem na vzdálené místo, aniž by mu odhalila své city k milenci, před kterým chce utéct, raději svěřit svému manželovi o této vášni, nebo ji zamlčet s tím, že bude možná neustále nucena svádět souboje kvůli jistě častým příležitostem vidat onoho milence, kterému se nemůže vzdálit jiným způsobem, než že se svěří.“

Způsob mimořádně složitěho vyjádření této elegantní kazuistické otázky neodrazuje čtenáře *Mercuru*. Právě naopak. Pod různými a okouzujícími pseudonymy Céleste Allobroge, Pastýř na březích řeky Juine, Zeměměřič z Guyenne, odpovědi se hrnou. Zeměměřič z Guyenne, o kterém si myslíme, že se jedná o francouzského filozofa Fontenella, je knihou a spornou scénou nadšen. Většina čtenářů dává ovšem najevo nespokojenost. Pro ně byla zpověď Kněžny de Clèves nevhodná a zároveň škodlivá, protože narušila klid v manželstvích. Toto výstřední doznání neporušovalo podle vyjádření hraběte Bussyho-Rabutina o nic méně pravidla slušnosti jako pravděpodobnost. Nemělo být a nesmělo být. Takto jsme se nechovali. Necita Beauvais, který tvrdí, že vyjadřuje jednohlasné mínění svých přátel, prohlašuje, že žena musí neustále bojovat a v boji i zemřít, než aby zarmoutila manžela.

Dělí nás propast tvořená z pohoršujících úvah. Nejvyšší hodnotou je štěstí a ne klid. Upřímnost od dob Rousseaua sesadila slušnost. Rozšíření rovnoprávnosti podmínek má za následek to, že manžel už není vládce. Nakonec a především, byli jsme vychováni významnými literárními díly, zejména *Kněžnou de Clèves*, k tomu, abychom posoudili pravděpodobnost textu ve světle, které vrhá na dvojznačnost lidských záležitostí. Svým doznáním nechce Madame de Clèves přerušit pouto, které ji spojuje s manželem/pojí k manželovi, ale posílit jej.

posun významu jen P4, jinak pěkné